

інтеграція в частині правосуддя є неможливою. Його належне застосування повинно стати одним із пріоритетів реформи кримінального процесу та судової системи України, адже ефективний захист прав людини починається із справедливого та неупередженого суду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР /Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. BLACKSTONE, W. Commentaries on the Laws of England in Four Books. URL: <https://oll.libertyfund.org/titles/sharswood-commentaries-on-the-laws-of-england-in-four-books-vol-1>
3. Чиж С. А. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» кримінальному провадженні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. № 2. С. 983-993.

Загородній Сергій Сергійович,
аспірант науково-дослідної лабораторії з
проблем протидії злочинності навчально-
наукового інституту поліцейської
діяльності

Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Енергетична безпека є ключовим показником розвитку держави, оскільки вона віддзеркалює стан економіки, при якому забезпечується надійний захист інтересів людини, суспільства та держави. Навіть за складних зовнішніх чи внутрішніх умов, енергетична безпека гарантує соціальну орієнтованість політики. Її рівень визначається внеском різних складових: соціальної, екологічної, військової, правової, інформаційної та інших сфер, які формують життєдіяльність країни, регіону чи окремої території.

Сучасне розуміння феномену енергетичної безпеки значно розширилося, набуваючи багатовимірного характеру. У відправній точці свого наукового осмислення це поняття охоплювало перш за все забезпечення стабільного постачання енергоресурсів для задоволення потреб населення та економіки окремої держави. Проте, за останні три десятиліття його трактування зазнало істотних змін, включивши до свого складу такі аспекти, як екологічна та техногенна безпека. Дж. Станіслау, один із засновників Кембриджської

асоціації енергетичних досліджень, наголошує, що енергетична безпека в сучасних умовах вже не обмежується питанням надійності постачання енергії. Навпаки, її концептуальні рамки охоплюють широкий спектр проблем, зокрема політичну стабільність, захист довкілля, розвиток інфраструктури, а також протидію загрозам тероризму. Крім того, енергетична безпека нерозривно пов'язана зі сприянням сталому розвитку та подоланням викликів, спричинених кліматичними змінами. Таким чином, це поняття набуває комплексного характеру, відображаючи новітні глобальні пріоритети й виклики сучасності [4, с. 1–34].

Загрози для енергетичної безпеки охоплюють події як короткострокового, так і довготривалого характеру, що здатні порушити стабільну функціональність енергетичного комплексу, спричинити обмеження або перебої в енергопостачанні, викликати аварійні ситуації та інші негативні наслідки для енергетичної системи, економіки й суспільства загалом. Умовно такі загрози поділяються на кілька основних груп: економічні, соціально-політичні, зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні, техногенні й природні, а також ті, що пов'язані з недоліками у системі управління. Усі ці категорії безпосередньо стосуються енергетичного комплексу України та мають вплив на його стабільність і безпеку.

Для забезпечення енергетичної безпеки країни необхідно першочергово докорінно підвищити ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів. Невідкладного вирішення потребують питання скорочення енергетичної залежності України, диверсифікації джерел постачання енергії, ефективної реалізації транзитного потенціалу держави та модернізації енергетичної інфраструктури із залученням новітніх технологій. Виконання цих завдань неможливе без суттєвого підвищення ефективності керування паливно-енергетичним комплексом, посилення контролю за діяльністю державних підприємств у цій галузі та стратегічного використання національних транзитних ресурсів-нафтопроводів, газопроводів, підземних сховищ газу, ліній електропередач, а також транспортної інфраструктури, включно із залізницями та портами.

У сучасному світі, орієнтованому на подальшу глобалізацію та інтеграцію, енергобезпека багато в чому залежить від того, як вибудуються відносини між державами і якою мірою спільні зусилля дозволять вирішити проблему енергетичної безпеки.

Крім того, енергетична політика нерозривно пов'язана із забезпеченням ключових напрямків розвитку та функціонування державності. Серед основних завдань – трансформація державного управління в паливно-енергетичному комплексі, особливо в електроенергетиці. Нині ефективність реалізації багатьох аспектів державної енергетичної політики значною мірою залежить від статусу та професіоналізму державних управлінських органів. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає спільну роботу над зміцненням енергетичної безпеки, що є ключовим її аспектом. Крім того, цей документ окреслює наступні напрямки дій: 1) використання відновлюваних джерел енергії; 2) підтримка енергозбереження; 3) розвиток енергетичної

інфраструктури; 4) стимулювання енергоефективності; 5) інтеграція норм щодо регулювання ключових компонентів *acquis* ЄС.

Щодня на території України відбувається низка відключень об'єктів електроенергетики, кожне десяте з яких є незаконним і призводить до дестабілізації роботи комунально-побутових і соціально-значущих об'єктів, що, зокрема, пов'язано з розгалуженістю систем енергопостачання.

Збройна агресія росії проти України поставила нові виклики перед кримінальним законодавством нашої держави. Здатність підтримувати стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз є так званим критерієм економічної безпеки, який забезпечить економічну стабільність та незалежність, а також економічне зростання [3, с. 575–579; 5, с. 208]. Саме тому, існує нагальна потреба забезпечити належну кримінально-правову охорону об'єктів електроенергетики.

Для належного функціонування об'єктів електроенергетики, а також недопущення фактів їх пошкодження в 2005 році Законом України від 31 травня 2005 року № 2598-IV «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення в галузі електроенергетики» було встановлено кримінальну відповідальність за їх умисне пошкодження шляхом доповнення КК України ст. 194-1 [1].

Відповідно до статистичних даних Офісу Генерального прокурора, за 2013 рік – зареєстровано 434 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194-1 КК України; за 2014 рік – 372; за 2015 рік – 243; за 2016 рік – 242; за 2017 рік – 216; за 2018 рік – 125; за 2019 рік – 85; за 2020 рік – 69; за 2021 рік – 60; за 2022 рік – 33; за 2023 рік – 41; за 2024 рік – 50; за перший квартал 2025 року – 20 [2]. Зазначені дані свідчать про те, що останніми роками кількість фактів умисного пошкодження об'єктів електроенергетики починає зростати. Це зумовлено бойовими діями на території України, а також диверсійною роботою з боку держави агресора.

Україна здійснила анбандлінг на ринках електричної енергії та газу, відповідно до вимог європейського законодавства, яке зобов'язує розділяти конкуруючі види бізнесу, зокрема торгівлю електроенергією та виробництво енергоносіїв, від монопольних діяльностей, таких як транспорт і розподіл електроенергії чи газу. Ця реформація у сфері енергопостачання сприяла: встановленню прозорих механізмів постачання електроенергії; розвитку конкуренції на ринку; демонополізації сектора електроенергії; зміцненню заходів для покращення енергетичної безпеки України.

З метою забезпечення енергетичної безпеки громадян в період воєнного стану та повоєнної відбудови України запланована підтримка, яка охоплюватиме фінансування розвитку енергетичної галузі. Особливу увагу буде приділено стимулюванню інвестицій та розширенню торгівлі в таких напрямках: 1) формування ринку вуглеводнів; 2) розвиток і вдосконалення технологій вітроенергетики; 3) підвищення енергоефективності; 4) впровадження зеленої енергії для невеликих домогосподарств; 5) створення сонячних енергетичних мереж; 6) використання відновлюваних газів; 7) оптимізація систем малих модульних атомних електростанцій.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення в галузі електроенергетики : Закон України від 31 трав. 2005 р. № 2598-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2598-15#Text>.
2. Статистика / Офіс Генерального прокурора : [сайт]. URL: <https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.
3. Тарасенко О. С. Окремі засади адміністративно-правового регулювання суб'єктів державного фінансового моніторингу: зарубіжний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 575–579. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/136.pdf
4. Advanced Review, Christian Breyer (2017) Definitions and dimensions of energy security: a literature review. *WIREs Energy and Environment*. Vol. 7, Issue 1. P. 1–34. <https://doi.org/10.1002/wene.268>. URL: <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/wene.268>
5. Cherniavskiy, S., Dzhuzha, A., Babanina, V., & Harust Yu. (2022). Financial and Economic Security in Ukraine: Improving a System based on the International Example. *Review of Economics and Finance*. 20 (1). P. 208–215. DOI: 10.37635/jnalsu.28(4).2021.157-168. URL: https://refpress.org/wp-content/uploads/2022/10/Cherniavskiy_REF.pdf

Заревняк Давид Васильович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 207 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ПРАВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: БАЛАНС МІЖ КОНСТИТУЦІЙНИМИ ГАРАНТІЯМИ ТА СЛУЖБОВИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ

Права військовослужбовців Збройних Сил України визначаються як похідні від конституційних прав і свобод людини та громадянина, гарантованих Конституцією України (ст. 3, 17, 24), які забезпечують визнання людини найвищою соціальною цінністю, захист суверенітету держави та рівність усіх перед законом, однак з урахуванням специфіки військової служби, що передбачає особливі обов'язки та обмеження для забезпечення національної безпеки [5].

Актуальність теми набирає сили в контексті воєнного стану,